

13.12.2023

Asiakasmaksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävistä asiakasmaksuista määrätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) ja –asetuksessa (912/1992). Asiakasmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä säädetään asiakasmaksulain 11 §:ssä, jonka mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin, kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden.

Maksun alentaminen tai perimättä jättäminen koskee kaikkia sosiaalihuollon maksuja, myös kuljetuspalvelujen omavastuuosuuksia, sekä terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja.

Terveydenhuollon tasamaksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä sillä perusteella, että maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Palvelusetelin omavastuuosuuteen ei voida käyttää alentamista tai perimättä jättämistä, koska asiakasmaksujen kohtuullistamista koskeva sääntely ei koske palveluseteliä. Palvelusetelin arvoa on mahdollista tarvittaessa korottaa palvelusetelilain 8 § mukaisesti.

Hyvinvointialueen on annettava asiakkaalle tietoa asiakasmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tieto on annettava asiakkaalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai suullisesti. Tieto voidaan antaa myös asiakkaan yksilöivän sähköisen palvelun välityksellä. Jos tieto annetaan muulla tavalla kuin kirjallisesti, asiakkaalle on hänen pyynnöstään annettava tieto myös kirjallisena.

13.12.2023

Asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakeminen

Maksujen alentamista tai perimättä jättämistä koskevan valmistelun perustana on asiakkaan, hänen huoltajansa, edustajansa tai hänen edunvalvojansa kirjallinen hakemus. Hakemus voi olla vapaamuotoinen tai asiakas voi käyttää hakemuspohjaa, jonka saa tulostettua hyvinvointialueen nettisivuilta.

Hakemuksessa tulee mainita, mille ajalle tai mistä lähtien maksun alennusta tai vapautusta haetaan, millä perusteilla (menot/tulot) ja mitä palvelua hakemus koskee. Hakemuksessa tulee myös perustella millä tavoin asiakasmaksu vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Hakemuslomakkeessa on tarkemmat ohjeet liitteistä, jotka on toimitettava hakemuksen mukana. Asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa on annettava viranomaiselle kaikki ne tiedot, joita viranomainen tarvitsee maksun alentamisen tai poistamisen tarpeen arvioimiseksi. Puutteellinen hakemus viivästyttää asian käsittelyä tai voi johtaa kielteiseen päätökseen.

Hakemus on allekirjoitettava.

Varaton kuolinpesä mikäli asiakkaalla on maksamattomia Pohjois-Savon hyvinvointialueen laskuja kuollessaan ja kuolinpesä todetaan perunkirjoituksessa varattomaksi, voi pesänilmoittaja toimittaa perukirjan hyvinvointialueen kirjaamoon ja pyytää laskujen mitätöimistä kuolinpesän varattomuuteen perustuen.

Päätöksenteko

Asiakasmaksun alentamisesta tai kokonaan perimättä jättämisestä päättää asiakasmaksuyksikön viranhaltija. Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva arviointi tehdään yksilöllisesti asiakkaan ja perheen kokonaistaloudellisen tilanteen arvioinnin pohjalta.

Maksu voidaan muuttaa hakemiskuukauden alusta lukien. Maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva päätös on määräaikainen.

Mikäli asiakkaan tai perheen palveluntarve muuttuu tai kokonaistaloudellisessa tilanteessa tapahtuu muutoksia päätöksen voimassaoloaikana, tulee siitä ilmoittaa asiakasmaksuyksikköön. Hyvinvointialueella on oikeus periä asiakasmaksut takautuvasti, mikäli maksun määräämistä koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin. Maksu oikaistaan

13.12.2023

---

takautuvasti enintään vuoden ajalta (Asiakasmaksulaki 10j §). Asiakkaalle tehdään kirjallinen päätös maksun alentamiseen tai perimättä jättämiseen tehtyyn hakemukseen.

Huomioitavat tulot ja menot

Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskevan päätöksen pohjaksi laaditaan aina laskelma, josta ilmenee asiakkaan maksukyky.

Huomioitavat nettotulot

- palkka-, yrittäjä ja eläketulot
- *Kelan tai vakuutusyhtiöiden maksamat etuudet (esim. sairauspäiväraha, vanhempainetuudet, työttömyysetuudet, asumistuki, hoitotuki)*
- pääomatulot
- korko- ja osinkotulot
- kaikkien lasten lapsilisät ja eläkkeet
- kaikkien lasten elatustuet/ elatusavut
- omaishoidon tuki
- *muut käytettävissä olevat nettotulot, pois lukien toimeentulotukilain 11 §:n ja maksuasetuksen 29 § mukaiset tulot.*

Huomioitavat menot

- *välttämättömät asumisen menot mm. vuokra/yhtiövastike, sähkö, vesimaksu, kotivakuutus, kiinteistövero*
- sosiaalihuoltolain mukaiset asiakas- ja tukipalvelumaksut
- elatusapu alle 18 v. lapsesta
- ulosmittaus:
Liitteeksi tulee toimittaa ulosottoviraston ulosottopäätös, koonti velallisen ulosottoasioista. Liitteestä tulee ilmetä ulosmittattava summa, mistä tulosta se ulosmitataan, ulosoton alkamis- ja loppumispäivä. Jos ulosmittauksen päättymispäivää ei ole tiedossa, asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on velvollinen ilmoittamaan siitä viipymättä asiakasmaksut -yksikköön, kun asiakas tai hänen asioidensa hoitaja on saanut tietää ulosmittauksen päättymispäivän.
- yksityisen henkilön velkajärjestely:
Liitteeksi kopio käräjäoikeuden päätöksestä ja/tai maksuohjelma mikäli käräjäoikeuden päätöksestä ei ilmene maksun suuruutta
- pitkäaikaiset reseptilääkkeet (määrätty 3 kuukaudeksi tai yli) mikäli lääkekustannuksia ei ole huomioitu asiakasmaksua määrättäessä. Liitteeksi asiakkaan tulee esittää reseptit ja kuitit pitkäaikaisista lääkkeistä.
- terveydenhuollon kulut julkisen terveydenhuollon taksojen mukaan

13.12.2023

Yksityiseltä palveluntuottajalta hankitut palvelut ovat asiakkaan omaan maksukykyyn ja tarpeeseen perustuvaa harkintaa.

Asiakkaan tulee ilmoittaa ja käsittelijän tulee huomioida muut mahdolliset sosiaali- ja terveydenhuollon maksuihin jo myönnettyt maksunalennukset, maksukatot hakemusta vastaavalle ajalle sekä mahdollinen myönnetty toimeentulotuki. Asiakkaan tulee seurata ja olla tietoinen terveyspalvelujen ja lääkekustannusten maksukattojen täyttymisestä sekä hakeutua tarvittaessa hoitotarvikejakelun asiakkaaksi.

Asiakasta ohjataan hakemaan Kansaneläkelaitoksesta tai muulta eläkelaitokselta etuudet, joihin hänellä on oikeus (ei tarkoita toimeentulotukea) ennen asiakasmaksun alentamisen tai perimättä jättämisen hakemista.

Varallisuuden huomioiminen

Asiakasmaksua ei alenneta eikä jätetä perimättä, jos asiakkaalla on 3000 euroa tai puolison kanssa yhteistä varallisuutta yhteensä enemmän kuin 6000 euroa säästöinä tileillään ja/tai nopeasti realisoitavana omaisuutena.

Nopeasti realisoitavaa eli rahaksi muutettavaa omaisuutta ovat esimerkiksi osakkeet, rahasto-osuudet, säästövakuutukset ja arvopaperit. Varallisuutena ei huomioida hakijan omassa käytössä olevaa asuntoa. Loma-asunto tai muut kiinteistöt huomioidaan varallisuutena huojennuspäätöstä tehtäessä.

Asiakasmaksun alennuksen laskeminen

Hakijan maksukyvyyn laskentaperusteen lähtökohtana on, että hakijan tuloista vähennetään menot, jonka perusteella arvioidaan, vaarantuvatko henkilön tai perheen toimeentulon edellytykset tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttaminen asiakasmaksun vuoksi.

Hakijalle määritellään käyttövara laskelmalle. Hakijalle tulee jäädä toimeentulotuen perusosan suuruinen euromäärä tai pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen tai pitkäaikaisen perhe- tai laitoshoidon lakisääteinen vähimmäiskäyttövara riippuen asiakkaan vakituisesta asumisyksiköstä ja palvelusta. Asiakasmaksulaissa on määritelty, miten asiakasmaksut määräytyvät kyseisissä palveluissa.

Jos alennuslaskelma jää negatiiviseksi, maksua alennetaan laskelman osoittaman alijäämän verran. Jos alennuslaskelman tulos on positiivinen, perustetta maksun alentamiseen ei pääsääntöisesti ole.

13.12.2023

Kotona asuvan asiakkaan/palveluasumisen asiakkaan/erityisryhmien asumispalvelun asiakkaan menoina huomioidaan toimeentulotuen perusosan suuruinen euromäärä perheenjäsentä kohden, jolla asiakkaan voidaan katsoa kattavan

- *ravintomenot (49 % toimeentulotuen perusosasta)*
- henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyvät menot, ilman lääkärin määräystä apteekista saatavat lääkkeet ja hoitotarvikkeet, vähäiset terveydenhuoltomenot, virkistys- ja harrastusmenot, puhelimen ja tietoliikenteen käyttömenot, vaatteiden osto- ja huoltomenot sekä paikallisliikenteen käyttöön liittyvät menot, autopaikan vuokran, lehtien tilausmaksut sekä muut jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot (51 % toimeentulotuen perusosasta).

Mikäli asiakkaalle on myönnetty tukipalveluna ateriapalvelua, käyttövaraa pienennetään suhteessa myönnetyn ateriapalvelun laajuuteen. Käyttövaran ravintomenojen osuudesta vähennetään ateriapalvelun kattama osuus, minkä määrä riippuu ateriapalvelun laajuudesta, esim. 1 lounas/ateria kattaa 1/3 osan vuorokauden ravintomenoista.

Pitkäaikaisessa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, perhe- ja laitoshoidossa käyttövaralla on tarkoitus kattaa esimerkiksi asukkaan henkilökohtaiset hygieniaimenot, parturikampaamomaksut, jalkojenhoitajan palvelut, vähäiset terveydenhuoltomenot (esimerkiksi lääkärin, kotisairaanhoidon ja fysioterapeutin palvelut, sairaala- ja kotisairaalamaksut, silmälasit ja hammashoito), kauppapalvelu, lääkkeet (sikäli kun niitä ei huomioitaisi vähennyksenä asiakasmaksua laskettaessa), paikallisliikenteen maksut, henkilökohtaisten sanomalehtien tilausmaksut, puhelimen käyttömenot, vaatemenot sekä harrastustoiminnan menot.

Jos asiakkaan palvelu vaihtelee kuukauden aikana esimerkiksi sairaalan ja kodin välillä, lasketaan käyttövara vakituisen asuinpaikan/asumismuodon mukaisesti. Niissä tilanteissa, joissa asiakkaalla on riittävästi omaa ja/tai yhteisvarallisuutta puolison kanssa, katsotaan varallisuuden kattavan toimeentulotuen perusosan tai asumismuodon mukaisen käyttövaran asiakkaan itsensä ja mahdollisesti myös puolison sekä alaikäisten lasten kohdalla